

koihin (keväällä 1993) eivät muodikkaat opiskelijoiden omaa aktiivisuutta korostavat opetusmenetelmät olleet terveydenhuollon koulutuksessa edenneet juuri opetussuunnitelmissa esiintyviä julkilausumia pidemmälle. Opetussuunnitelmia on usein helpompi muuttaa kuin oppilaitosten organisaatiokulttuureja ja niihin syvään juurtuneita opetuskäytänteitä. Kriittistä jatkotutkimusta Rissasen avaamalla urilla tarvittaisiinkin lisää, jotta saataisiin selville, vaikuttavatko opetussuunnitelmien painopisteiden muutokset todellakin käytännön opetustyöhön, vai jäävätkö termit "oppilaskeskeinen opetus", "oppimaan oppiminen" ja "tiedonhallintataitojen opetus" vain julkisessa keskustelussa taaajaan toistetuiksi hokemiksi, joiden kosketus reaali maailmaan on lähinnä retorinen.

Kimmo Tuominen

LISR – Ykköslehlien tuntumassa

Yhdysvalloissa julkaistava LISR (Library and Information Science Research: An International Journal) näyttää viime vuosina vakiinnuttaneen asemansa kirjasto- ja informaatiotutkimuksen tärkeimpien lehtien joukossa. Tämä oletus saisi ilmeisestikin tukea mm. kartoituksista, joissa verrataan eri lehtien saamia viittauskertoimia (impact factors). Tätä katsausta laadittaessa näitä kertoimia ei tutkittu, koska tavoitteena oli laatia yleispiirteinen arvio LISRin luonteesta ja pohtia sen asemaa K & I-alan lehtien joukossa. Tämän arvioinnin pohjustukseksi kävin läpi LISRin tähänastiset 16 vuosikertaa, tosin suurimmaksi osaksi sisällysluettelujen avulla. Viime vuosien numeroita tutkin yksityiskohtaisemmin, pyrkimättä kuitenkaan systemaattiseen sisällönanalyysiin. LISR ei ole tämän arvion laatijalle uusi tuttavuus, sillä olen seurannut lehteä vuosikautia ja hyödyntänyt sen artikkeleita tutkimustyössäni.

LISRin julkaiseminen aloitettiin v. 1979 nimellä Library Research. Kustantajana oli (ja on edelleen) yhdysvaltalainen Ablex, joka tunnetaan myös informaatio- ja viestintätieteiden monografioiden kustantajana. Lehden nykyinen nimi Library and Information Science Research otettiin käyttöön v. 1983. Nimenmuutosta perusteltiin mm. sillä, että lehdessä oli alusta pitäen julkaistu muutakin kuin vain kirjastoihin liittyvää tutkimusta. Lehden päätoimittajana aloitti Melvin J. Voigt, jonka työtä

jatkoivat v. 1982–92 Jane Robbins. Vuonna 1993 LISR siirtyi kahden päätoimittajan (Co-editors) käytäntöön; näitä tehtäviä ovat hoitaneet ko. vuodesta lähtien prof. Peter Hernon ja apul.prof. Candy Schwartz. Lehdellä on lisäksi oma toimittajansa kirja-arvioita varten (Review editor). Koska LISR on kansainvälinen lehti, sen toimituskuntaan kuuluu jäseniä myös USA:n ulkopuolelta. Nykyisen toimituskunnan enemmistö on tosin vankasti pohjois-amerikkalaisten käsissä: jäsenistä seitsemän on USA:sta ja kaksi Kanadasta. Ainoa eurooppalainen on Mary A. Burke Irlannista. Muut toimituskunnan jäsenet ovat Hong Kongista ja Uudesta Seelannista.

LISR luonnehtii itseään tieteidenväliseksi aikakauslehdiksi, jonka kiinnostuksen kohteena on yhtäältä kirjasto- ja informaatiotieteen perustutkimus ja toisaalta tämän tutkimuksen tulosten käytännön sovellutukset kirjasto- ja informaatioalalla. Vaikka perustutkimukselle annetaan keskeinen asema LISRissa, lehti ei pyri esittäytymään yksinomaan yliopistotutkijoiden foorumina, vaan etsii lukijoita myös niiden joukosta, jotka työskentelevät K&I-alan käytännön tehtävissä.

Tutkimustulosten tunnetuksi tekemisen ja soveltamisen näkökohta nousi keskeisesti esille jo lehteä perustettaessa. Päätoimittaja Melvin J. Voigt huomautti Library Research -lehden avausnumerossa v. 1979, että melkoinen osa kirjastotutkimuksen tuloksista jää kirjastonhoitajien tietymättömiin Yhdysvalloissa ja muuallakin maailmassa, koska käytettävissä ei ole tälle asialle omistautunutta foorumia. Lehden nimellä Library Research haluttiin toisaalta viestittää, että kyseessä on tieteellinen julkaisu eikä esim. Library Journalin kaltainen ammattilehti. Uuden nimen Library and Information Science Research myötä lienee haluttu myös ottaa kriittistä etäisyyttä lehtiin, jotka jo nimensä perusteella assosioituvat tietentyypisten kirjastojen tutkimukseen (esim. College & Research Libraries tai The Journal of Academic Librarianship). LISRin lähimmäksi kilpailijaksi näyttäisi tässä valossa jäävän Library Quarterly, joka nimestään huolimatta julkaisee K&I-alan perustutkimusta. Lehtien ero on lähinnä se, että LISR on suuntautunut kilpailijaansa voimakkaammin yhteiskuntatieteisiin, Library Quarterly taas humanistiseen tutkimukseen, mm. kirjastohistoriaan. Library Quarterlyn lisäksi samoista lukijoista ja tilaajista LISRin kanssa kilpailevat mm. Journal of Librarianship and Information Science ja Library Trends sekä eräät tietohallinnon tutkimuslehdet.

LISR ilmestyy neljä kertaa vuodessa; yksittäinen numero sisältää runsaat sata sivua. Eurooppaan tilattuna vuosikerran hinnaksi tulee \$ 65 (henkilökohtainen tilaus). Kirjastotilaus maksaa \$ 145. Lehti ei erityisen kallis verrattuna esim. Journal of Documentationiin, jonka neljän numeron vuosikerta maksaa noin 100 punttaa.

Yleisilmeeltään LISR on tavanomainen, kuivan asiallinen tiedelehti: pääkirjoitus, 3–4 artikkelia ja 5–6 kirja-arviota. Kirjastoalan ammattilehtiin verrattuna mainoksia tai ilmoituksia on vähän, ja ne on sijoitettu lehden loppuun. Valokuvia ei ole, vaan tekstiä havainnollistetaan taulukoin ja diagrammein. Lehdessä julkaistaan harvoin keskustelupuheenvuoroja (Letters to editor); kolmen kuukauden ilmestymisväli koettaneen liian pitkäksi tähän tarkoitukseen. Koska LISR on ladottu yhdelle palstalle ja luettavuutta helpottavia väliotsikoita viljellään verrattain runsaasti, lehti vaikuttaa helpommin lähestyttävältä kuin esim. Journal of the American Society for Information Science (JASIS), jonka Kalervo Järvelin esitteli lehden edellisessä numerossa (2/1995).

Yhtenä LISRin erikoisuutena voidaan pitää sitä, että toisinaan lehdessä julkaistaan "ylipitkiä", jopa 30–40-sivuisia artikkeleita, joiden mittaa saattavat lisätä jutun liitteinä olevat kyselylomakkeet (esim. numeroon 1/1995 sisältyy Marcia Batesin & al. 35-sivuinen artikkeli humanistien tiedonhakukäytännöistä). Monista lehdistä poiketen LISRissa oli vuoteen 1993 saakka erillinen "Dissertation Reviews" -osasto, jossa esiteltiin kirja-arvioiden tapaan uusia, toistaiseksi julkaisemattomia väitöskirjoja. Tästä käytännöstä kuitenkin luovuttiin, koska mm. toimituskunta oli eri mieltä amerikkalaisten väitöskirjojen esittelyn tarpeellisuudesta.

LISRissa julkaisutut artikkelit kattavat niin laajan alueen, että lehteä voi pitää kirjasto- ja informaatiotutkimuksen yleislehtenä. Lehdessä pääsevät yhtäläisesti esille yleisiin ja tieteellisiin kirjastoihin liittyvät kysymykset. Sitä vastoin yritysmailma ja esim. yritysten tietopalvelujen kysymykset ovat jääneet vähälle huomiolle. LISRin aiheet näyttävätkin liikkuvan enimmäkseen julkisella sektorilla ja kansalaisyhteiskunnassa. Artikkelien sisällön ja osittain myös metodisten lähestymistapojen puolesta LISR on luokitettavissa lähinnä yhteiskuntatieteelliseksi lehdeksi. LISR poikkeaaakin tässä mielessä esim. sellaisista lehdistä kuin JASIS tai Information Processing & Management, jotka assosioituvat selvemmin akateemisesti painottuneeseen kvantitatiiviseen tiedonhakututkimukseen.

Vaikka myös LISR julkaisee esim. lomakekyselyyn ja koasetelmaan pohjautuvia kvantitatiivisia tutkimuksia, matemaattisten formalismien ("kaava- viidakon") osuus jää minimaaliseksi verrattuna moniin em. lehtien artikkeleihin.

Koska LISRin artikkeleiden aihepiirit hajoavat laajalle alueelle, eri aiheiden painottumisesta on vaikea luoda tarkkaa kuvaa ilman systemaattista sisällönanalyysia. Yleispiirteisen sisällönluetelujen analyysin perusteella voi päätellä, että esim. kirjasto- ja tietohallintoon sekä kirjastoammattiin ja sen muuttuviin vaatimuksiin liittyvät kysymykset ovat päässeet kohtalaisesti esille LISRin artikkeleissa. Myös viiteanalyysiin liittyviä kysymyksiä on tarkasteltu aika ajoin, mutta LISR ei ole myöskään bibliometrikkojen ykköslehti. Aihepiirejä, jotka ovat nousseet muita näkyvämmiin esille ja joilla on merkitystä myös LISRin profiloitumisen kannalta ovat:

- kirjasto- ja informaatioalan toimintojen evaluointi ja mittaaminen (nimekkäimmistä kirjoittajista voidaan mainita esim. esim. Nancy A. Van Housen ja Thomas Childers)
- kirjastonkäytön, m.l. erityyppisten luetteloiden käytön tutkimus (esim. George D'Elia ja Gary Marchionini)
- kirjasto- ja informaatioalan tutkimuksen metodiset kysymykset (esim. Peter Hernon ja Ronald Powell)
- informaatiotutkimuksen (kirjasto- ja informaatiotieteen) luonne tieteenä (esim. Lloyd Houser)
- tiedonhankinnan tutkimus (esim. Elfreda Chatman ja Carol C. Kuhlthau)

LISR ei sitä vastoin näytä erityisemmin kiinnostaneen tiedonhaun tutkijoita. Tiedonhaun kysymyksiäkin tarkastellaan, mutta ne kontekstoituvat usein tiedonhankintatutkimukseen ja nousevat esille mm. analysoitaessa näyttöluetteloiden käyttöä. Tämä painotus ilmentää osaltaan LISRin yhteiskuntatieteellistä orientaatiota. Lehti on kiinnostunut esim. tiedonhakujärjestelmistä niiden käytön ja käyttäjien kannalta, ei niinkään ko. järjestelmien teknisten ominaisuuksien analyysista. Yleisesti ottaen LISR on pysynyt varsin hyvin ajankohtaisten kysymysten tasalla ja lehdessä on julkaistu tärkeitä artikkeleita mm. 1990-luvun alkuvuosina, jolloin kirjastotoiminnan tuloksellisuuden evaluointi ja mittaaminen oli ns. kuuma aihe. Myös merkittävimpin kirjautuuksien arviot on julkaistu ajallaan. Hieman yllättäen LISR ei ole – ainakaan toistaiseksi –

kiinnittänyt juurikaan huomiota tietoverkkojen tutkimukseen, mutta asiassa voi tapahtua muutoksia jo lähiaikoina tämän aihepiirin artikkelitarjonnan lisääntyessä.

Kansainväliseksi lehdeksi LISR on ollut kirjoittajakunnaltaan hyvin USA-voittainen ja esim. eurooppalaiset kirjoittajat ovat jääneet kuriositeeteiksi. Islantilainen Daniel Benediktsson oli ensimmäinen pohjoismaalainen, joka sai artikkelinsa LISRiin v. 1989. Suomalaisista tutkijoista LISRissa ovat esiintyneet Kalervo Järvelin ja Pertti Vakkari artikkelillaan "Content analysis of research articles in library and information science" (1990) ja Mirja Iivonen kirja-arviollaan (1995). Olen itsekin liittymässä tähän kerhoon loppuvuodesta, jolloin LISRissa julkaistaan arkielämän tiedonhankintaa käsittelevä artikkelini.

Kaikesta päättäen LISR on onnistunut vakiinnuttamaan paikkansa K & I-alan tutkimuslehtien joukossa foorumina, joka kiinnostaa etenkin yhteiskuntatieteellisesti orientoituneita tutkijoita. Aidosti tieteidenväliseen saati monitieteiseen lehteen on vielä pitkä matka, mutta tämän ongelman jakavat monet muutkin lehdet. Ilmeistä on sekin, että LISR ei vielä yllä kaikkein arvostetuimpien lehtien joukkoon, joihin luetaan usein mm. JASIS, Journal of Documentation ja Information Processing & Management. LISR voidaan kuitenkin sijoittaa ykköslehtien välittömään tuntumaan – ehkä ei niiden kovimmaksi haastajaksi, mutta ainakin kunnon kirittäjäksi laatulehtien tiukentuvassa kilpailussa.

Reijo Savolainen

ISIC 96: Information Seeking in Context

Tampere, Finland, August 14–16, 1996

CONFERENCE THEMES

The theme of the conference is information needs, seeking and use in different contexts. First, different communities and organizations, with their different structures and cultures, constitute frames of reference for the information needs, seeking and use of individuals. Second, information seeking and use are connected with and affected by the organization of information resources both in specific communities and in the society in general. Also access to information significantly directs its use. Third, it is characteristic of information needs, seeking and use that they are situational.

These three factors shape the information behaviour of individuals both in professional activity and in everyday life. The aim of the conference is to discuss information needs, seeking and use in the light of these contextual factors. The Conference will also discuss about the digitalization of information and its effects on the democratization of information. Papers dealing with the future trends in information seeking and use, as well as those dealing with theoretical and methodological aspects of the conference theme are called for.

SELECTION OF PAPERS

Contributors are requested to submit a copy of an extended abstract of about 600 words to the conference secretary. The authors' name, organization and the complete mailing address with phone and fax numbers and e-mail address should be typed on a separate sheet. The papers will be selected on the basis of the extended abstracts. Important dates:

Deadline for submission of abstracts: 15.10.1995.

Notification of acceptance: 31.12.1995.

Manuscript due: 31.5.1996.

KEYNOTE SPEAKERS

Brenda Dervin, Ohio State University, USA and Tom Wilson, University of Sheffield, U.K.

PROGRAMME COMMITTEE

Prof. Pertti Vakkari (University of Tampere, Finland), Prof. Brenda Dervin (Ohio State University, USA), Assoc.Prof. Peter Ingwersen (Royal School of Librarianship, Denmark), Assoc.Prof. Reijo Savolainen (University of Tampere, Finland), Prof. Tom Wilson (University of Sheffield, U.K.), and Prof. Gernot Wersig (Freie Universität Berlin, Germany).

FURTHER INFORMATION

ISIC 96 /Department of Information Studies, University of Tampere, P.O.Box 607, FIN-33101 Tampere, Finland (Phone: 358-31-215 7039, FAX 358-31-215 6560, e-mail inf@uta.fi) or the chair of the programme committee: Professor Pertti Vakkari (phone 358-31-215 6968, e-mail lipeva@uta.fi).